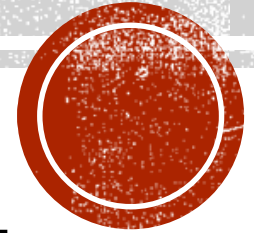

YÜKSEK GERİLİM TEKNIĞİ

Prof. Dr. Özcan KALENDERLİ

Statik Elektrik Alanı - Temel Elektrot Sistemleri
KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

YÜKSEK GERİLİM TEKNİĞİ - 2022 BAHAR YARIYILI

Dersi veren öğretim üyesi:
Prof. Dr. Özcan Kalenderli

2021-2022 Bahar Yarıyılı

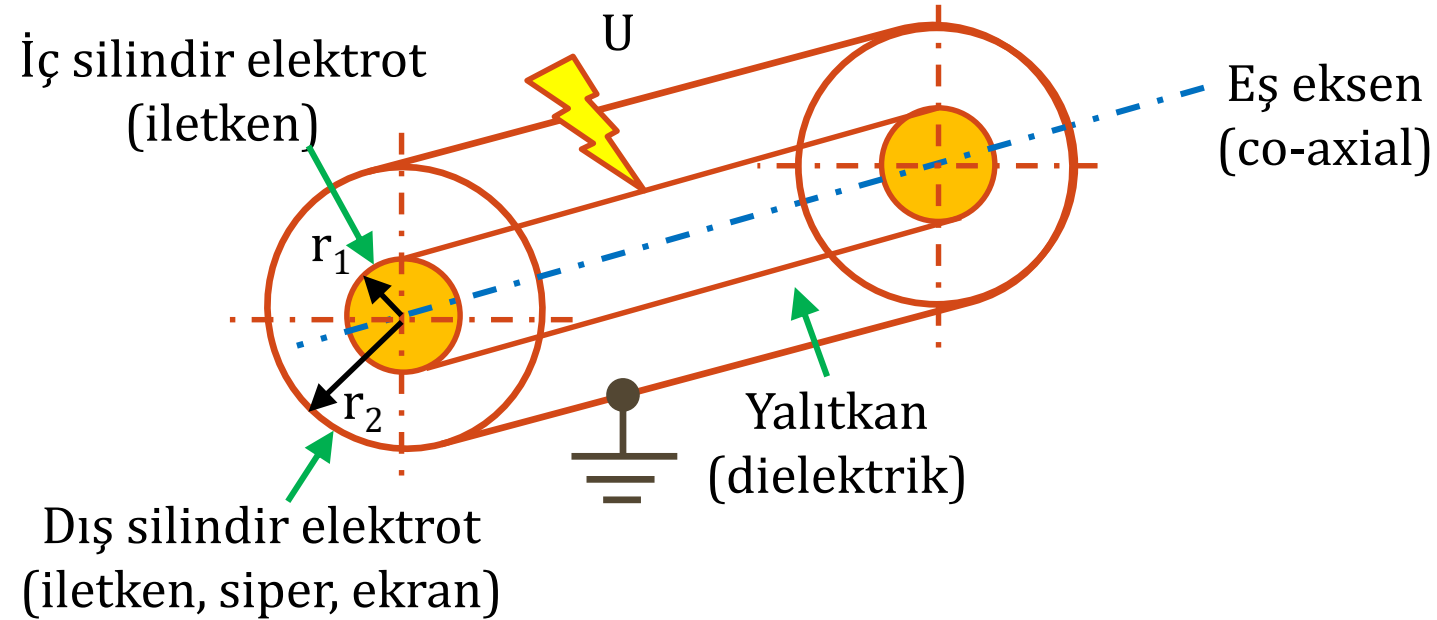
CRN 22843	ELK 312	Yüksek Gerilim Tekniği	Özcan Kalenderli	Perşembe 08:30/11:30	Öğr. Sayısı 45
--------------	------------	------------------------	------------------	-------------------------	-------------------

TEMEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Silindirselsel elektrot sistemi türleri:

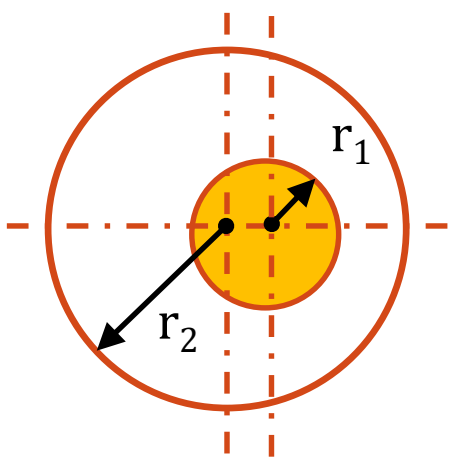
1) Eş eksenli silindirselsel elektrot sistemi

TEMEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

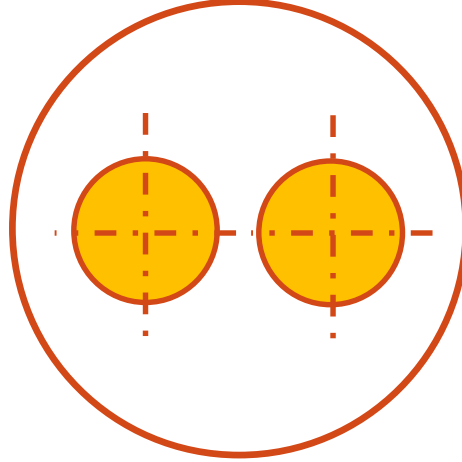
SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

2) Kaçık eksenli silindirselsel elektrot sistemi

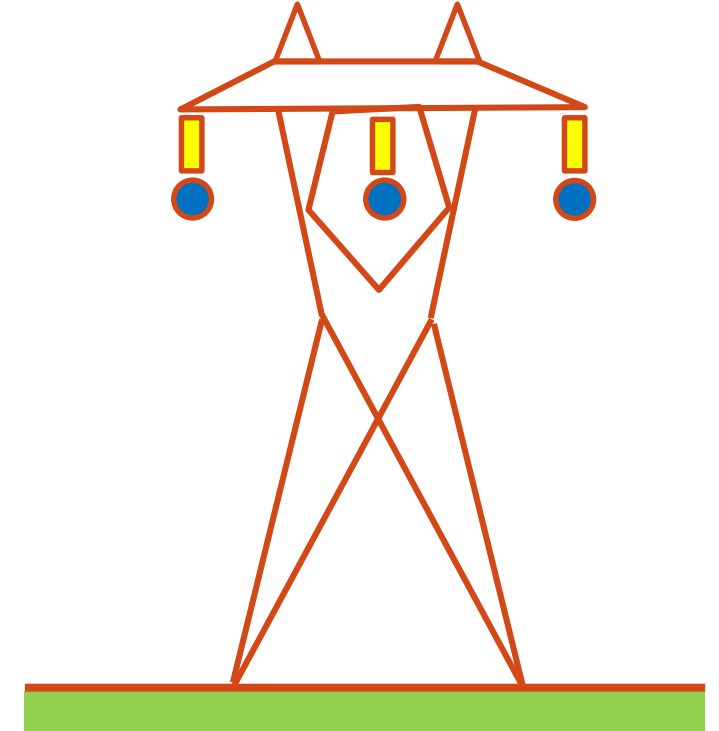
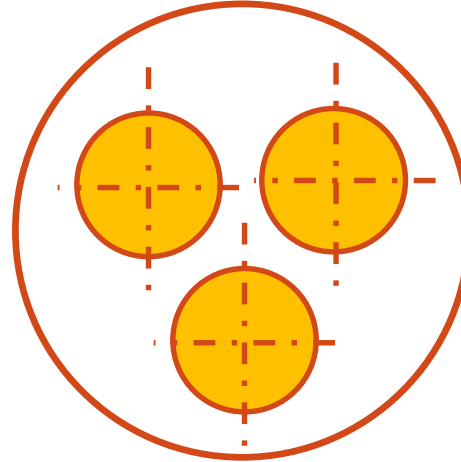

İç içe

kaçık eksenli silindirselsel elektrot sistemleri

Karşılıklı

Hava Hatları

TEMEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Kaçık eksenli silindirsel elektrot sistemi örnekleri:

Hava hatları

Üç damarlı kablo

Üç fazlı GIS

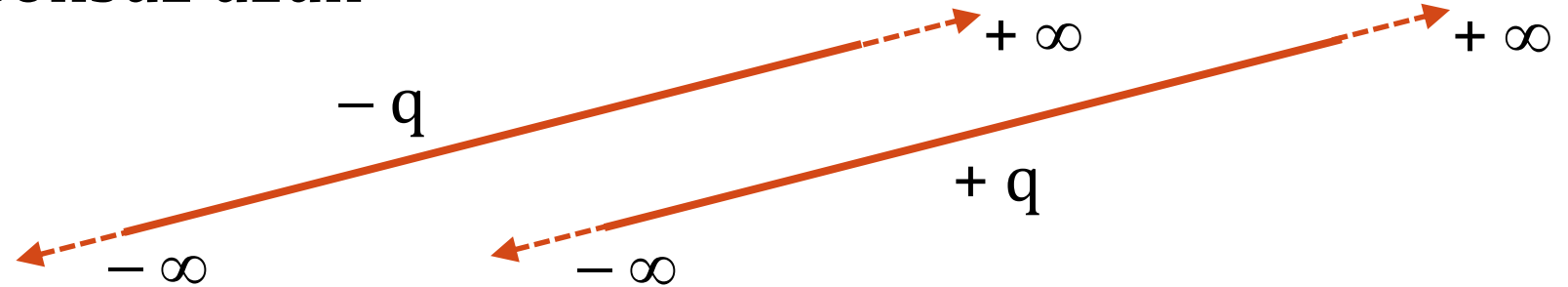
SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Bu bölümde, eksenleri kaçık, karşılıklı ve iç içe silindirselsel elektrot sistemleri incelenecektir.

Bu tür elektrot sistemlerin elektrik alanı, sonsuz uzun, paralel, çizgisel yük yoğunlukları birbirine eşit, zıt yüklü iki çizgisel yükün elektrik alanından bulunabilir.

Bunun için öncelikle sonsuz uzun bir çizgisel yükün elektrik alanının bilinmesi gerekir.

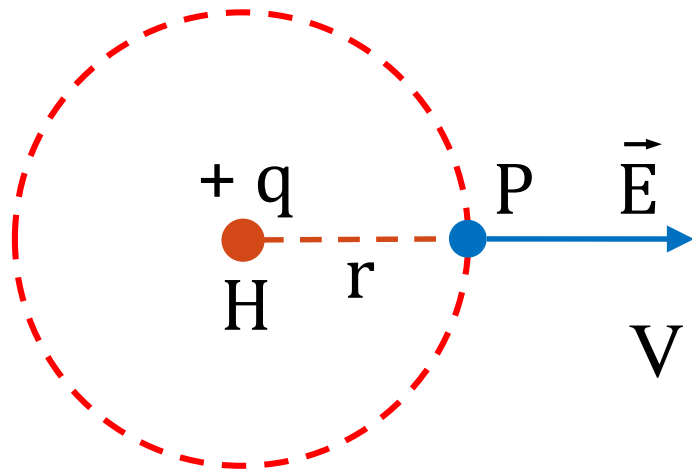

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Bir çizgisel yükün elektrik alanı

Yük yoğunluğu $+q$ [C/m] olan sonsuz uzun bir çizgisel yükten r [m] uzaklığındaki bir P noktasındaki elektrik alan şiddeti, E [V/m]

$$E = \frac{q}{2\pi\epsilon} \cdot \frac{1}{r}$$

ve potansiyel, V [V]

$$V = -\int E \cdot dr + K = -\frac{q}{2\pi\epsilon} \int \frac{1}{r} dr + K = -\frac{q}{2\pi\epsilon} \ln r + K$$

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

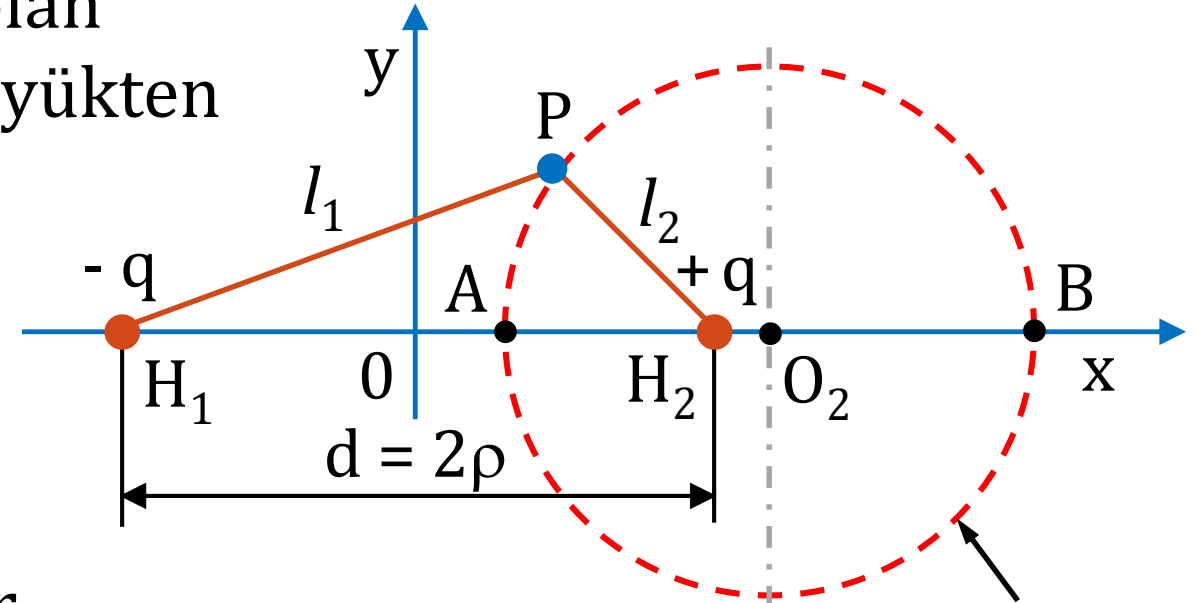
KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Paralel zıt yüklü iki çizgisel yükün elektrik alanı

Yük yoğunlukları $(-q)$ ve $(+q)$ olan sonsuz uzun, paralel, iki çizgisel yükten uzaklıkları l_1 ve l_2 olan herhangi bir P noktasının potansiyeli

$$V = -\frac{q}{2\pi\epsilon} \ln r + K$$

bağıntısı kullanılarak bulunabilir.

İki noktaya (H_1, H_2) uzaklıkları oranı (l_1/l_2) sabit olan noktaların geometrik yeri (Apollonius çemberi)

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

– q yükünün P noktasında meydana getirdiği V_1 potansiyeli

$$V_1 = +\frac{q}{2\pi\epsilon} \cdot \ln l_1 + K_1$$

+ q yükünün P noktasında meydana getirdiği V_2 potansiyeli

$$V_2 = -\frac{q}{2\pi\epsilon} \cdot \ln l_2 + K_2$$

ve P noktasındaki (toplama (süperpozisyon) ilkesiyle) potansiyel

$$V = V_1 + V_2 = \frac{q}{2\pi\epsilon} \cdot \ln \frac{l_1}{l_2} + K$$

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

K integral sabiti sınır koşullarından bulunur. Simetri düzlemi üzerindeki bir nokta için $l_1 = l_2$ ($\ln l_1/l_2 = \ln 1 = 0$) ve $V = 0$ olduğundan $K = 0$ olur. Buna göre V potansiyeli

$$V = \frac{q}{2\pi\epsilon} \cdot \ln \frac{l_1}{l_2}$$

olur.

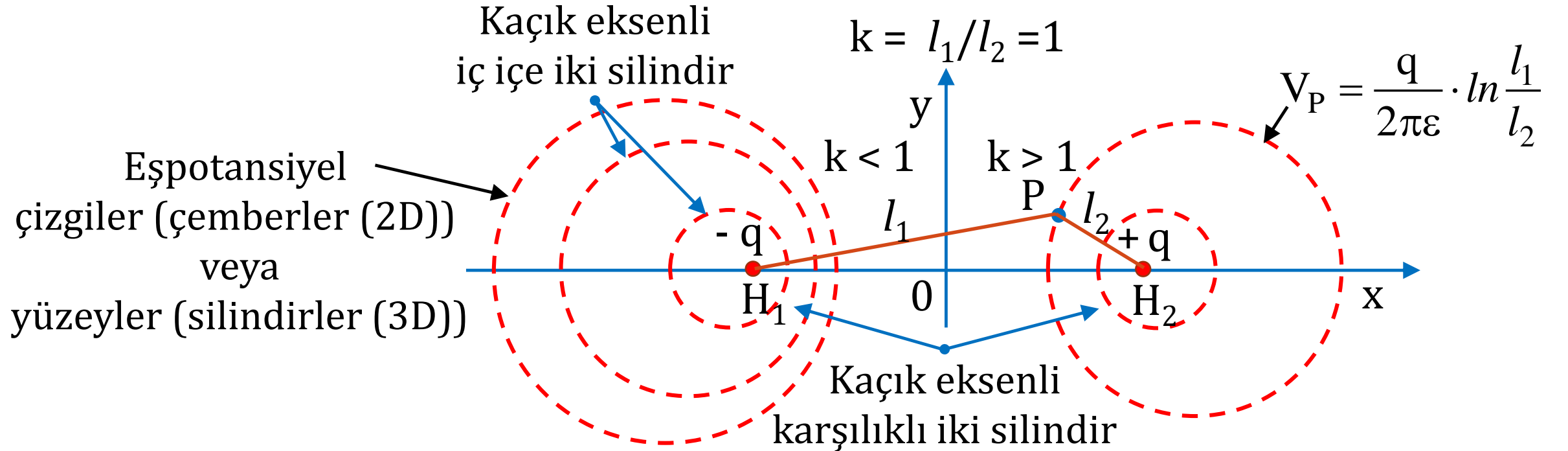
$$l_1/l_2 = k = \text{sabit}$$

için $V = \text{sabit}$ eşpotansiyel yüzeyleri (silindirleri) veya şekil düzlemindeki izleri eşpotansiyel çizgileri (çemberleri) elde edilir.

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

İki noktaya olan uzaklıklarının oranı sabit olan noktaların geometrik yeri, bir **Apollonius** çemberidir.

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

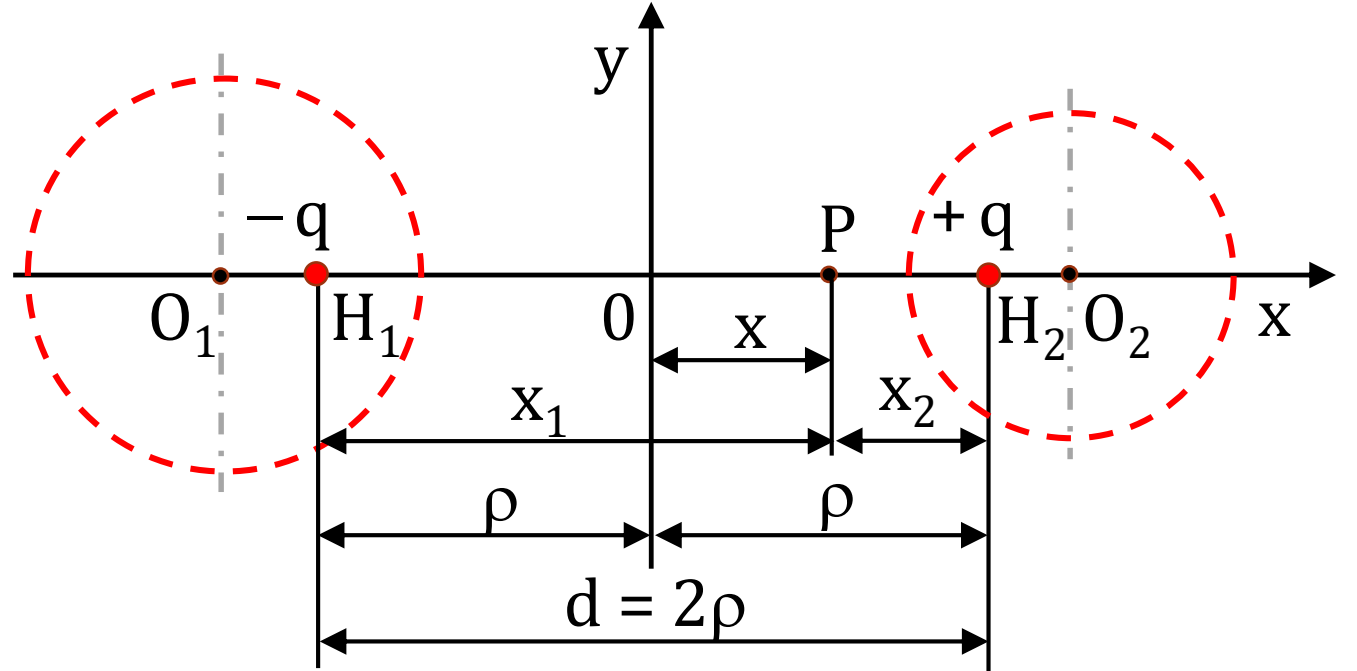
KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

x eksenini üzerindeki herhangi bir
P noktasının potansiyeli

$$V_P = \frac{q}{2\pi\epsilon} \cdot \ln \frac{x_1}{x_2}$$

ve elektrik alan şiddeti

$$E_P = \frac{q}{2\pi\epsilon} \left(\frac{1}{x_1} + \frac{1}{x_2} \right)$$

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

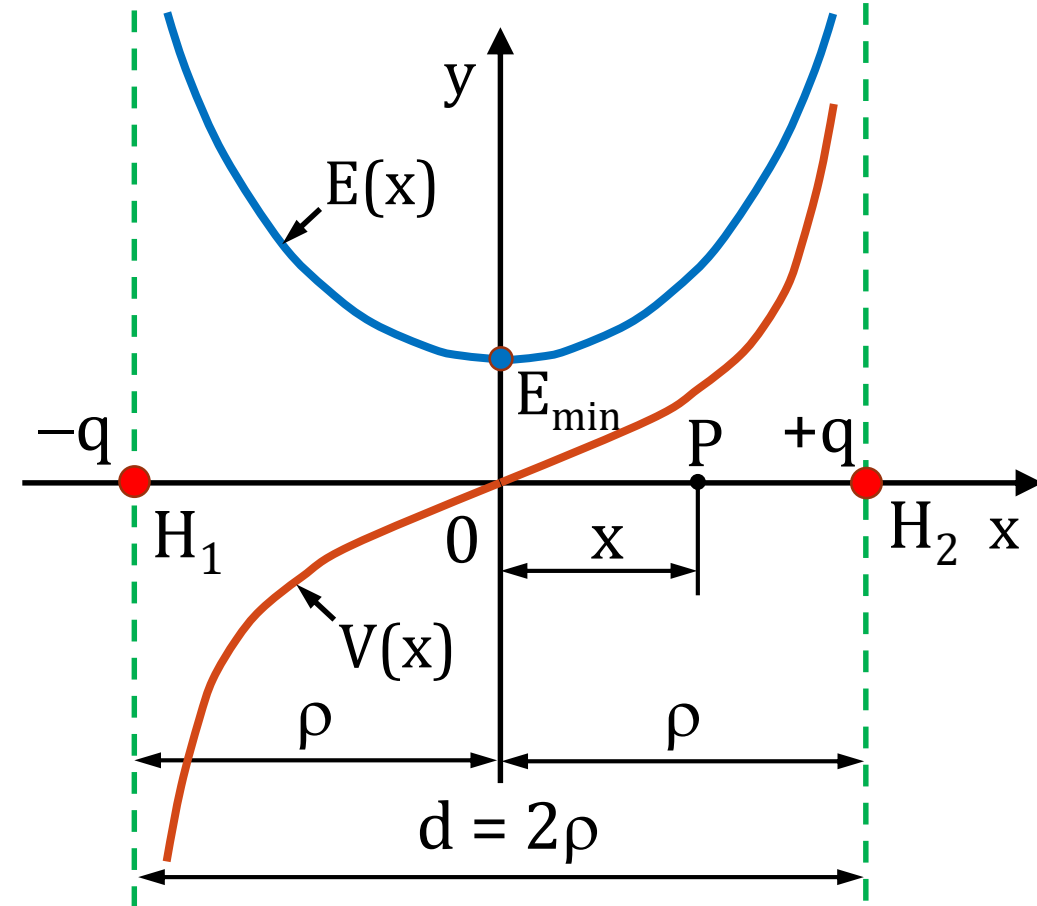
Denklemlerde $x_1 = \rho + x$ ve $x_2 = \rho - x$ yazılırsa potansiyel

$$V_P = \frac{q}{2\pi\epsilon} \cdot \ln \frac{\rho + x}{\rho - x}$$

elektrik alan şiddeti

$$E_P = \frac{q}{2\pi\epsilon} \left(\frac{1}{\rho + x} + \frac{1}{\rho - x} \right) = \frac{q}{2\pi\epsilon} \cdot \frac{2\rho}{\rho^2 - x^2}$$

ve $x = 0$ için $E = E_{\min} = q/(\pi \epsilon \rho)$ olur.

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Kaçık eksenli karşılıklı silindirselsel elektrot sistemi

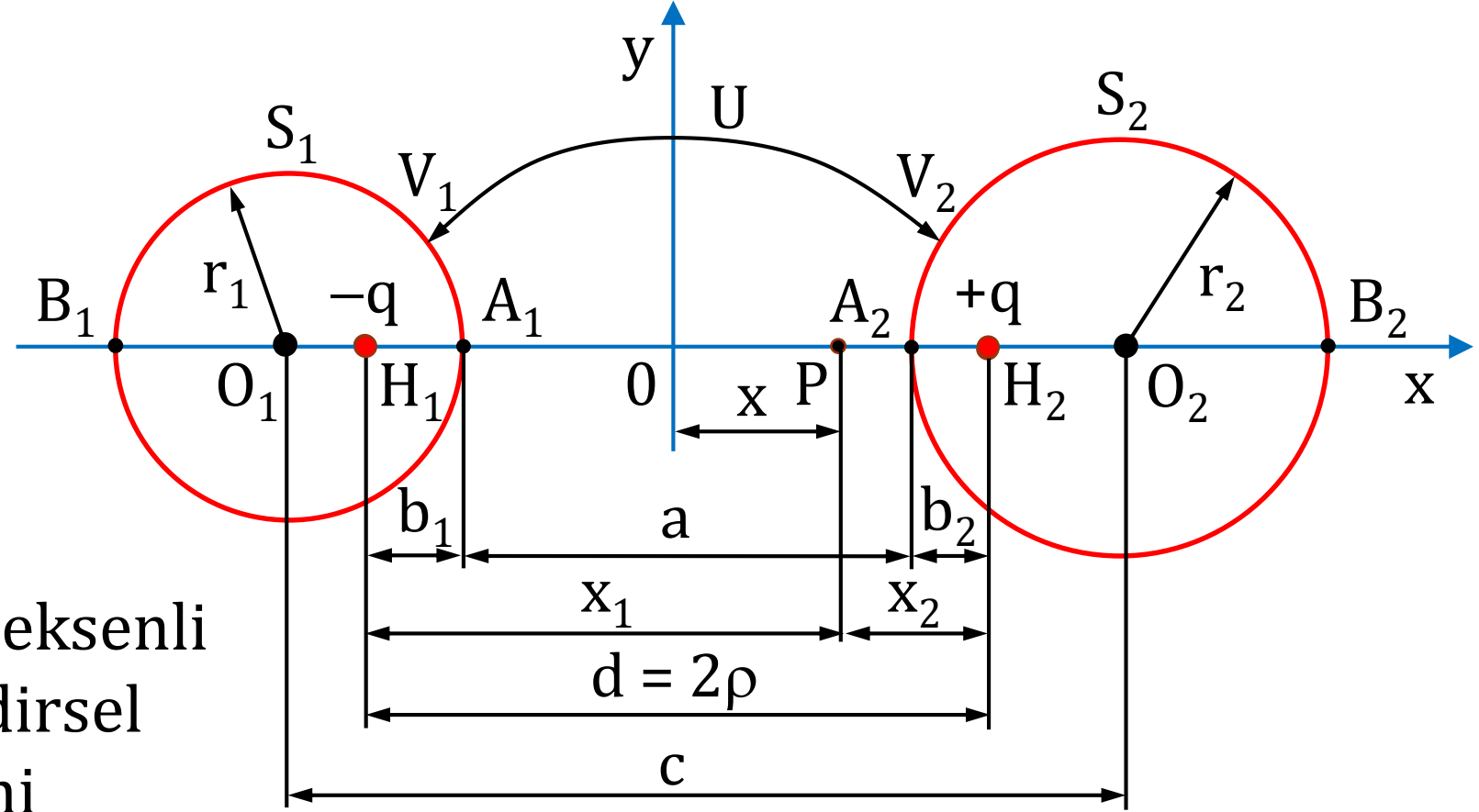
Paralel iki çizgisel yükün alanında, eşpotansiyel yüzeylerden karşılıklı olan herhangi iki eşpotansiyel yüzeyin ince iletken bir madde ile kaplanması durumunda karşılıklı paralel silindirselsel elektrot sistemi elde edilir (Şekil 1).

Eşpotansiyel yüzeylerin iletken kabul edilmesi, alan şeklini değiştirmez. Bu da söz konusu karşılıklı paralel silindirselsel elektrodun alanının, paralel iki çizgisel yükün alanını veren bağıntılardan bulunabileceğini gösterir.

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Şekil 1: Kaçık eksenli karşılıklı silindrsel elektrot sistemi

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Burada r_1 , r_2 , a veya c biliniyorken, b_1 , b_2 , d , ρ , q , C , E , $E_{\max}$, α , η bulunacaktır.

S_1 silindiri için

$$\frac{\overline{A_1H_1}}{\overline{A_1H_2}} = \frac{\overline{B_1H_1}}{\overline{B_1H_2}} \quad \rightarrow \quad \frac{b_1}{a + b_2} = \frac{2r_1 - b_1}{2r_1 + a + b_2}$$

S_2 silindiri için

$$\frac{\overline{A_2H_2}}{\overline{A_2H_1}} = \frac{\overline{B_2H_2}}{\overline{B_2H_1}} \quad \rightarrow \quad \frac{b_2}{a + b_1} = \frac{2r_2 - b_2}{2r_2 + a + b_1}$$

yazılabilir (Apollonius çemberinin özelliği).

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Bu denklemlerde

r_1 : Birinci silindirselsel elektrodun yarıçapı

r_2 : İkinci silindirselsel elektrodun yarıçapı

a : Elektrotlar arası açıklık (uzaklık)

$$a = c - (r_1 + r_2) = d - (b_1 + b_2)$$

c : Elektrot eksenleri arası (geometrik) uzaklık

d : Elektriksel yük eksenleri arası uzaklık

$$m = (c^2 - r_1^2 - r_2^2)^2 - 4r_1^2 r_2^2$$

b_1 : $-q$ yükünün yeri (sınırdan uzaklığı, A_1H_1)

b_2 : $+q$ yükünün yeri (sınırdan uzaklığı, A_2H_2)

$$d = \frac{1}{c} \sqrt{m} = 2\rho$$

$$d = 2\rho = b_1 + a + b_2$$

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Orantı denklemlerinden b_1 ve b_2 çözülürse alanı yaratan yüklerin yerleri bulunmuş olur:

$$b_1 = \frac{2r_1c - (r_1^2 - r_2^2) - c^2 + \sqrt{m}}{2c}$$

$$b_2 = \frac{2r_2c - (r_2^2 - r_1^2) - c^2 + \sqrt{m}}{2c}$$

Burada $m = (c^2 - r_1^2 - r_2^2)^2 - 4r_1^2r_2^2$

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

S_1 elektrodu için V_1 potansiyeli:

$$V_1 = \frac{q}{2\pi\epsilon} \cdot \ln \frac{b_1}{a + b_2}$$

S_2 elektrodu için V_2 potansiyeli:

$$V_2 = \frac{q}{2\pi\epsilon} \cdot \ln \frac{a + b_1}{b_2}$$

Potansiyel farkı ($U = V_2 - V_1$), uygulanan gerilim:

$$U = \frac{q}{2\pi\epsilon} \cdot \ln \left[\left(\frac{a + b_1}{b_2} \right) \left(\frac{a + b_2}{b_1} \right) \right] = \frac{q}{2\pi\epsilon} \cdot \ln \left[\frac{c^2 - (r_1 - r_2)^2 + \sqrt{m}}{c^2 - (r_1 - r_2)^2 - \sqrt{m}} \right]$$

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Çizgisel yükün elektriksel yük yoğunluğu:

$$q = \frac{2\pi\epsilon}{\ln \left[\left(\frac{a+b_1}{b_2} \right) \left(\frac{a+b_2}{b_1} \right) \right]} \cdot U$$

Bu denklemden, kaçık eksenli karşılıklı silindirselsel elektrot sisteminin birim uzunluğunun kapasitesi:

$$C = \frac{q}{U} = \frac{2\pi\epsilon}{\ln \left[\left(\frac{a+b_1}{b_2} \right) \left(\frac{a+b_2}{b_1} \right) \right]} = \frac{2\pi\epsilon}{\ln \left[\frac{c^2 - (r_1 - r_2)^2 + \sqrt{m}}{c^2 - (r_1 - r_2)^2 - \sqrt{m}} \right]}$$

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Herhangi bir P noktasındaki (Şekil 1) elektrik alan şiddeti

$$E = \frac{q}{2\pi\epsilon} \left(\frac{1}{x_1} + \frac{1}{x_2} \right) = \frac{q}{2\pi\epsilon} \left(\frac{1}{\rho + x} + \frac{1}{\rho - x} \right) = \frac{q}{2\pi\epsilon} \cdot \frac{2\rho}{\rho^2 - x^2}$$

$$E = \frac{U}{\ln \left[\left(\frac{a + b_1}{b_2} \right) \left(\frac{a + b_2}{b_1} \right) \right]} \cdot \frac{2\rho}{\rho^2 - x^2} = \frac{U}{\ln \left[\frac{c^2 - (r_1 - r_2)^2 + \sqrt{m}}{c^2 - (r_1 - r_2)^2 - \sqrt{m}} \right]} \cdot \frac{2\rho}{\rho^2 - x^2}$$

olur.

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

$x = \rho - b_1$ için $E = E_{\max}$

$$E_{\max} = \frac{U}{\ln \left[\left(\frac{a + b_1}{b_2} \right) \left(\frac{a + b_2}{b_1} \right) \right]} \cdot \frac{2\rho}{2\rho b_1 - b_1^2}$$

ve $x = 0$ için

$$E = E_{\min} = \frac{U}{\ln \left[\left(\frac{a + b_1}{b_2} \right) \left(\frac{a + b_2}{b_1} \right) \right]} \cdot \frac{2}{\rho}$$

olur.

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Denklemlerde b_1 ve b_2 yerlerine yazılırsa

$$E_{\max} = \frac{U}{\ln \left[\frac{c^2 - (r_1 - r_2)^2 + \sqrt{m}}{c^2 - (r_1 - r_2)^2 - \sqrt{m}} \right]} \cdot \frac{2\rho}{2\rho b_1 - b_1^2} = \frac{\left[\frac{r_1^2 - r_2^2 + c^2 + 2r_1c}{r_1^2 - r_2^2 + c^2 - 2r_1c} \right]^{1/2}}{r_1 \cdot \ln \left[\frac{c^2 - (r_1 - r_2)^2 + \sqrt{m}}{c^2 - (r_1 - r_2)^2 - \sqrt{m}} \right]} \cdot U$$

ve

$$E = E_{\min} = \frac{U}{\ln \left[\frac{c^2 - (r_1 - r_2)^2 + \sqrt{m}}{c^2 - (r_1 - r_2)^2 - \sqrt{m}} \right]} \cdot \frac{2}{\rho}$$

olur.

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Kaçık eksenli karşılıklı silindirselsel elektrot sisteminin eşdeğer açıklığı, α :

$$\alpha = \frac{U}{E_{\max}} = \frac{r_1 \cdot \ln \left[\frac{c^2 - (r_1 - r_2)^2 + \sqrt{m}}{c^2 - (r_1 - r_2)^2 - \sqrt{m}} \right]}{\left[\frac{r_1^2 - r_2^2 + c^2 + 2r_1c}{r_1^2 - r_2^2 + c^2 - 2r_1c} \right]^{1/2}}$$

Faydalanma faktörü de

$$\eta = \frac{\alpha}{a}$$

bağıntısıyla bulunur.

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Paralel iki iletken

Uygulamada çokça karşılaşılan paralel iki iletken durumu, kaçık eksenli karşılıklı silindirselsel elektrot sisteminin özel durumudur.

Eşit yarıçaplı paralel iki silindir elektrot (hat) sisteminde, silindir yarıçaplarının eksenler arasındaki açıklığa göre çok küçük olması ($r \ll c \cong d \cong a$) durumunda paralel iki iletkenlerden oluşan sistem elde edilir.

Paralel iki iletken için, iletkenlerin geometrik ve elektriksel eksenlerinin üst üste geldikleri ve $d \cong c \cong a$ olacağı kabul edilebilir.

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

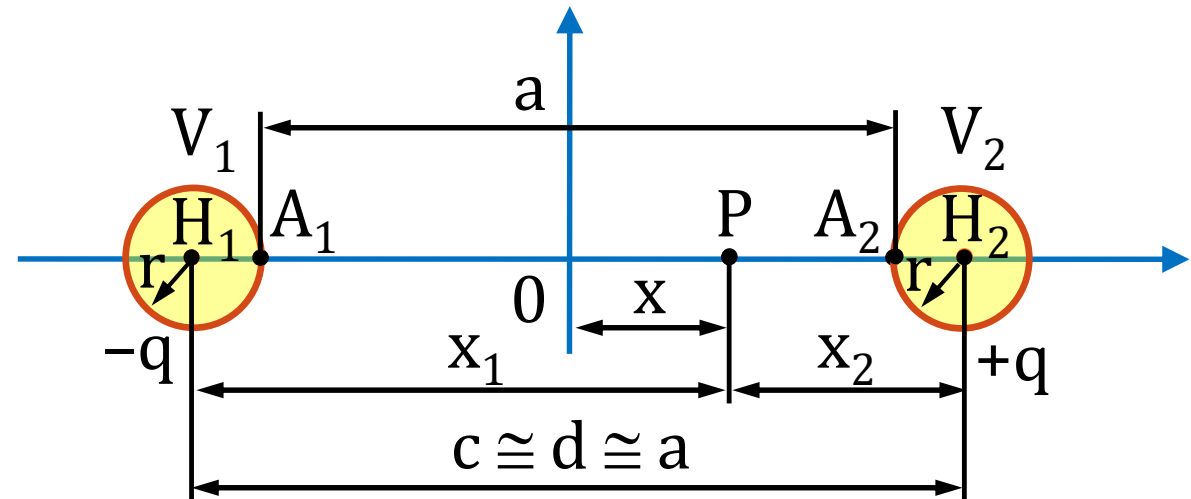
KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Paralel iki iletkenin maksimum elektrik alan şiddeti ve kapasitesi, karşılıklı paralel silindrsel elektrot sistemine ilişkin ifadelerde gerekli ihmaller yapılarak yaklaşık olarak bulunabilir.

$$E_{\max} \cong \frac{U}{2r \ln \frac{d}{r}}$$

Kapasite:

$$C \cong \frac{2\pi\epsilon l}{2 \cdot \ln \frac{d}{r}}$$

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Kaçık eksenli iç içe silindirselsel elektrot sistemi

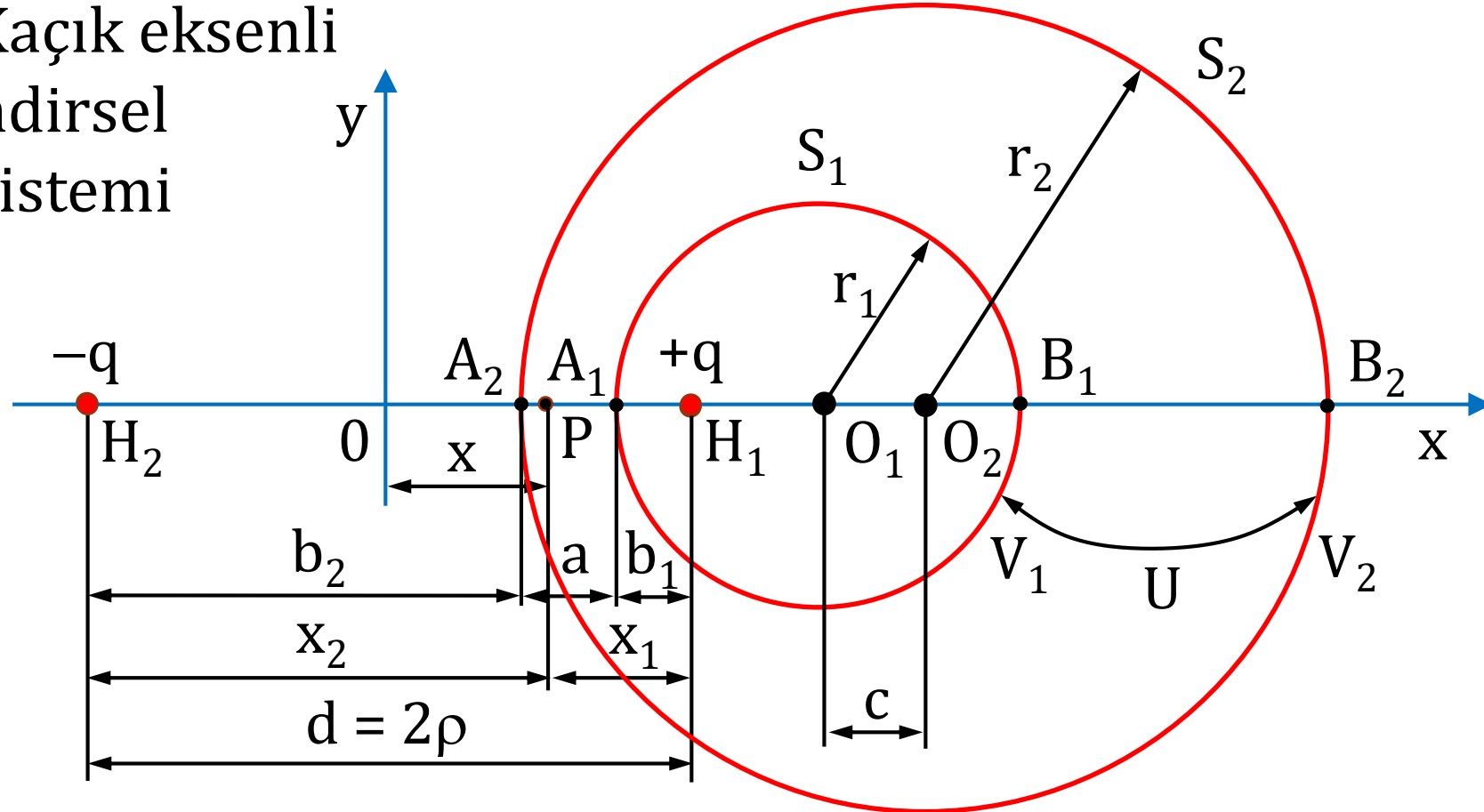
Paralel iki çizgisel yükün alanında, eşpotansiyel yüzeylerden iç içe olan herhangi iki eşpotansiyel yüzeyin ince iletken bir madde ile kaplanması durumunda kaçık eksenli iç içe silindirselsel elektrot sistemi elde edilir (Şekil 2).

Eşpotansiyel yüzeylerin iletken kabul edilmesi, alan şeklini değiştirmez. Bu da söz konusu kaçık eksenli iç içe silindirselsel elektrodun alanının, paralel iki çizgisel yükün alanını veren bağıntılardan bulunabileceğini gösterir.

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Şekil 2: Kaçık eksenli iç içe silindrsel elektrot sistemi

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Burada r_1 , r_2 , a veya c biliniyorken, b_1 , b_2 , d , ρ , q , C , E , $E_{\max}$, α , η bulunacaktır..

S_1 silindiri için

$$\frac{\overline{A_1H_1}}{\overline{A_1H_2}} = \frac{\overline{B_1H_1}}{\overline{B_1H_2}} \quad \rightarrow \quad \frac{b_1}{a + b_2} = \frac{2r_1 - b_1}{2r_1 + a + b_2}$$

S_2 silindiri için

$$\frac{\overline{A_2H_2}}{\overline{A_2H_1}} = \frac{\overline{B_2H_2}}{\overline{B_2H_1}} \quad \rightarrow \quad \frac{b_2}{a + b_1} = \frac{2r_2 + b_2}{2r_2 - a - b_1}$$

yazılabilir (Apollonius çemberinin özelliği).

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Bu denklemlerde

r_1 : Birinci silindirselsel elektrodun yarıçapı

r_2 : İkinci silindirselsel elektrodun yarıçapı

a : Elektrotlar arası açıklık (uzaklık)

$$a = r_2 - r_1 - c = d - b_1 - b_2$$

c : Elektrot eksenleri arası (geometrik) uzaklık

d : Elektriksel yük eksenleri arası uzaklık

$$m = (c^2 - r_1^2 - r_2^2)^2 - 4r_1^2 r_2^2$$

$$d = \frac{1}{c} \sqrt{m} = 2\rho$$

b_1 : $-q$ yükünün yeri (sınırdan uzaklığı, A_1H_1)

b_2 : $+q$ yükünün yeri (sınırdan uzaklığı, A_2H_2)

$$d = 2\rho = b_1 + a + b_2$$

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Orantı denklemlerinden b_1 ve b_2 çözülürse alanı yaratan yüklerin yerleri bulunmuş olur:

$$b_1 = \frac{2r_1c - (r_1^2 - r_2^2) + c^2 + \sqrt{m}}{2c}$$

$$b_2 = \frac{2r_2c - (r_2^2 - r_1^2) + c^2 - \sqrt{m}}{2c}$$

Burada $m = (c^2 - r_1^2 - r_2^2)^2 - 4r_1^2r_2^2$

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

S_1 elektrodu için V_1 potansiyeli:

$$V_1 = \frac{q}{2\pi\epsilon} \cdot \ln \frac{b_1}{a + b_2}$$

S_2 elektrodu için V_2 potansiyeli:

$$V_2 = \frac{q}{2\pi\epsilon} \cdot \ln \frac{a + b_1}{b_2}$$

Potansiyel farkı ($U = V_2 - V_1$), uygulanan gerilim:

$$U = \frac{q}{2\pi\epsilon} \cdot \ln \left[\left(\frac{a + b_1}{b_2} \right) \left(\frac{a + b_2}{b_1} \right) \right] = \frac{q}{2\pi\epsilon} \cdot \ln \left[\frac{c^2 - (r_1 - r_2)^2 + \sqrt{m}}{c^2 - (r_1 - r_2)^2 - \sqrt{m}} \right]$$

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Elektrik yük yoğunluğu:

$$q = \frac{2\pi\epsilon}{\ln \left[\left(\frac{a+b_1}{b_2} \right) \left(\frac{a+b_2}{b_1} \right) \right]} \cdot U$$

Bu denklemden, kaçık eksenli karşılıklı silindirselsel elektrot sisteminin birim uzunluğunun kapasitesi:

$$C = \frac{q}{U} = \frac{2\pi\epsilon}{\ln \left[\left(\frac{a+b_1}{b_2} \right) \left(\frac{a+b_2}{b_1} \right) \right]} = \frac{2\pi\epsilon}{\ln \left[\frac{c^2 - (r_1 - r_2)^2 + \sqrt{m}}{c^2 - (r_1 - r_2)^2 - \sqrt{m}} \right]}$$

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Herhangi bir P noktasındaki (Şekil 2) elektrik alan şiddeti

$$E = \frac{q}{2\pi\epsilon} \left(\frac{1}{x_1} + \frac{1}{x_2} \right) = \frac{q}{2\pi\epsilon} \left(\frac{1}{\rho + x} + \frac{1}{\rho - x} \right) = \frac{q}{2\pi\epsilon} \cdot \frac{2\rho}{\rho^2 - x^2}$$

$$E = \frac{U}{\ln \left[\left(\frac{a + b_1}{b_2} \right) \left(\frac{a + b_2}{b_1} \right) \right]} \cdot \frac{2\rho}{\rho^2 - x^2} = \frac{U}{\ln \left[\frac{c^2 - (r_1 - r_2)^2 + \sqrt{m}}{c^2 - (r_1 - r_2)^2 - \sqrt{m}} \right]} \cdot \frac{2\rho}{\rho^2 - x^2}$$

olur.

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

$x = \rho - b_1$ için $E = E_{\max}$

$$E_{\max} = \frac{U}{\ln \left[\left(\frac{a + b_1}{b_2} \right) \left(\frac{a + b_2}{b_1} \right) \right]} \cdot \frac{2\rho}{2\rho b_1 - b_1^2}$$

ve $x = 0$ için

$$E = E_{\min} = \frac{U}{\ln \left[\left(\frac{a + b_1}{b_2} \right) \left(\frac{a + b_2}{b_1} \right) \right]} \cdot \frac{2}{\rho}$$

olur.

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Denklemlerde b_1 ve b_2 yerlerine yazılırsa

$$E_{\max} = \frac{U}{\ln \left[\frac{c^2 - (r_1 - r_2)^2 + \sqrt{m}}{c^2 - (r_1 - r_2)^2 - \sqrt{m}} \right]} \cdot \frac{2\rho}{2\rho b_1 - b_1^2} = \frac{\left[\frac{r_1^2 - r_2^2 + c^2 + 2r_1c}{r_1^2 - r_2^2 + c^2 - 2r_1c} \right]^{1/2}}{r_1 \cdot \ln \left[\frac{c^2 - (r_1 - r_2)^2 + \sqrt{m}}{c^2 - (r_1 - r_2)^2 - \sqrt{m}} \right]} \cdot U$$

ve

$$E = E_{\min} = \frac{U}{\ln \left[\frac{c^2 - (r_1 - r_2)^2 + \sqrt{m}}{c^2 - (r_1 - r_2)^2 - \sqrt{m}} \right]} \cdot \frac{2}{\rho}$$

olur.

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Kaçık eksenli karşılıklı silindirselsel elektrot sisteminin eşdeğer açıklığı, α :

$$\alpha = \frac{U}{E_{\max}} = \frac{r_1 \cdot \ln \left[\frac{c^2 - (r_1 - r_2)^2 + \sqrt{m}}{c^2 - (r_1 - r_2)^2 - \sqrt{m}} \right]}{\left[\frac{r_1^2 - r_2^2 + c^2 + 2r_1c}{r_1^2 - r_2^2 + c^2 - 2r_1c} \right]^{1/2}}$$

Faydalanma faktörü de

$$\eta = \frac{\alpha}{a}$$

bağıntısıyla bulunur.

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Örnek

Yarıçapları $r_1 = 10$ cm ve $r_2 = 22$ cm, aralarındaki açıklık $a = 8$ cm olan, eksenleri paralel karşılıklı iki silindirden oluşan elektrot sistemine $U = 100$ kV uygulanmıştır.

Sisteme ilişkin $E_{\max}$, α , η ve C büyüklüklerini hesaplayınız.

$$\frac{\overline{A_1 H_1}}{\overline{A_1 H_2}} = \frac{\overline{B_1 H_1}}{\overline{B_1 H_2}} \quad \rightarrow \quad \frac{b_1}{a + b_2} = \frac{2r_1 - b_1}{2r_1 + a + b_2} = \frac{b_1}{8 + b_2} = \frac{2 \cdot 10 - b_1}{2 \cdot 10 + 8 + b_2}$$

$$\frac{\overline{A_2 H_2}}{\overline{A_2 H_1}} = \frac{\overline{B_2 H_2}}{\overline{B_2 H_1}} \quad \rightarrow \quad \frac{b_2}{a + b_1} = \frac{2r_2 - b_2}{2r_2 + a + b_1} = \frac{b_2}{8 + b_1} = \frac{2 \cdot 22 - b_2}{2 \cdot 22 + 8 + b_1}$$

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Örnek

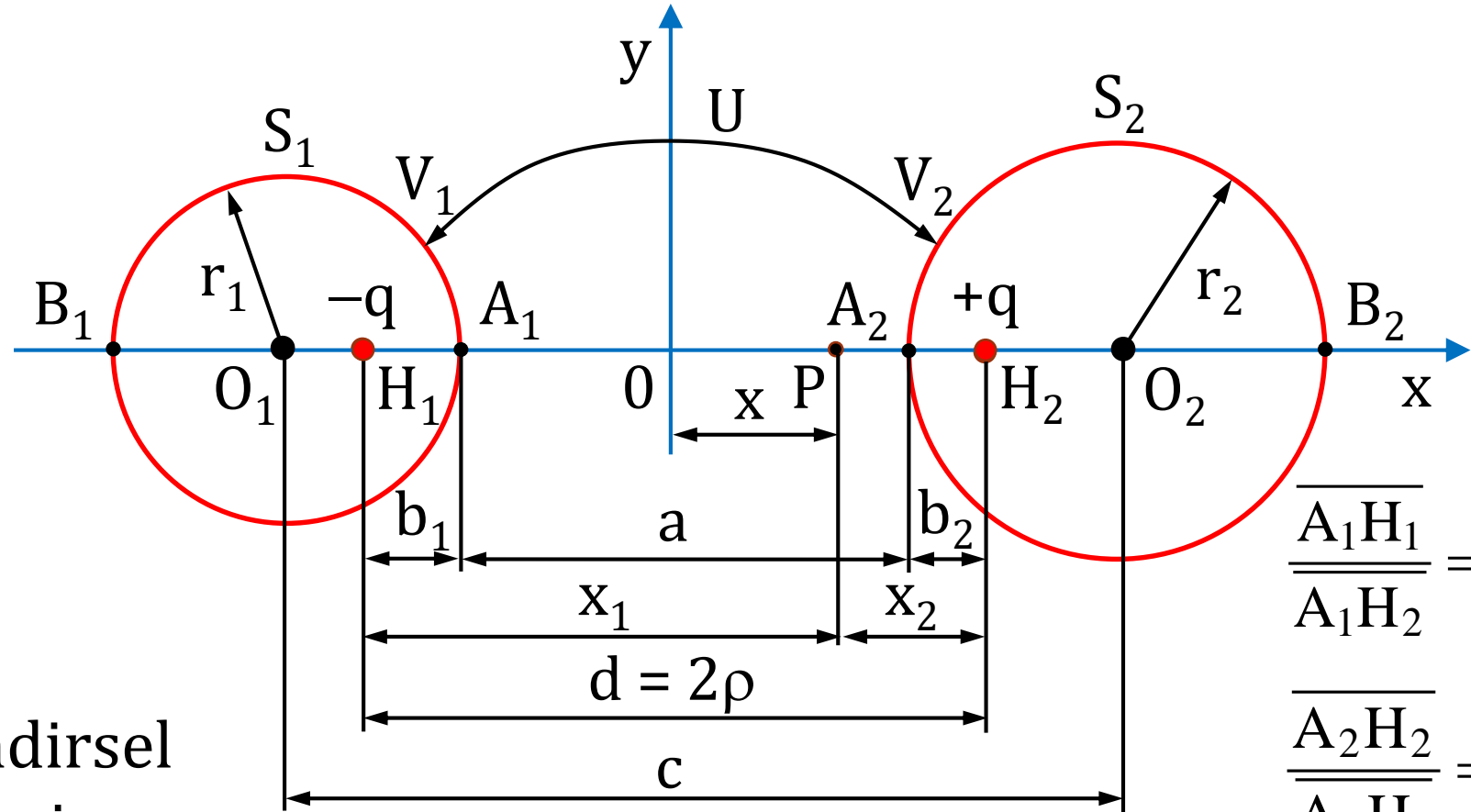
$$r_1 = 10 \text{ cm}$$

$$r_2 = 22 \text{ cm}$$

$$a = 8 \text{ cm}$$

$$U = 100 \text{ kV}$$

Kaçık eksenli
karşılıklı silindirselsel
elektrot sistemi

$$\frac{\overline{A_1 H_1}}{\overline{A_1 H_2}} = \frac{\overline{B_1 H_1}}{\overline{B_1 H_2}}$$

$$\frac{\overline{A_2 H_2}}{\overline{A_2 H_1}} = \frac{\overline{B_2 H_2}}{\overline{B_2 H_1}}$$

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

$$\frac{b_1}{8 + b_2} = \frac{20 - b_1}{28 + b_2} \quad \Rightarrow \quad 18b_1 + b_1b_2 - 10b_2 - 80 = 0$$

$$\frac{22}{8 + b_1} = \frac{44 - b_2}{52 + b_1} \quad \Rightarrow \quad -22b_1 + b_1b_2 + 30b_2 - 176 = 0$$

Bu iki eşitlikten b_1 ve b_2 örneğin Newton-Raphson Yöntemi ya da ortak çözüm yolu ile

$$b_1 \cong 6,247 \text{ cm}$$

$$b_2 \cong 8,647 \text{ cm}$$

bulunur.

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Not: Bu iki eşitlikten b_1 ve b_2 nin bulunması örneği:

$$\begin{array}{r} 18b_1 + b_1b_2 - 10b_2 - 80 = 0 \\ - \\ -22b_1 + b_1b_2 + 30b_2 - 176 = 0 \\ \hline 40b_1 - 40b_2 + 96 = 0 \end{array} \quad \Rightarrow \quad b_1 = b_2 - 2,4$$

b_1 1. denklemde yerine yazılırsa

$$b_2^2 + 5,6b_2 - 123,2 = 0$$

elde edilir. Bu denklemin çözümünden önce $b_2 \cong 8,647$ cm, sonra da $b_1 \cong 6,247$ cm bulunur.

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Maksimum elektrik alan şiddeti

$$E_{\max} = \frac{q}{2\pi\epsilon} \cdot \frac{2\rho}{2\rho b_1 - b_1^2}$$

$$U = \frac{q}{2\pi\epsilon} \cdot \ln \left[\left(\frac{a+b_1}{b_2} \right) \left(\frac{a+b_2}{b_1} \right) \right] \quad \rightarrow \quad \frac{q}{2\pi\epsilon} = \frac{U}{\ln \left[\left(\frac{a+b_1}{b_2} \right) \left(\frac{a+b_2}{b_1} \right) \right]}$$

$$E_{\max} = \frac{U}{\ln \left[\left(\frac{a+b_1}{b_2} \right) \left(\frac{a+b_2}{b_1} \right) \right]} \cdot \frac{2\rho}{2\rho b_1 - b_1^2}$$

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Burada $d = 2\rho = b_1 + a + b_2 = 6,247 + 8 + 8,647 = 22,894$ $\rho = 11,447 \text{ cm}$

Maksimum elektrik alan şiddeti:

$$E_{\max} = \frac{100 \text{ kV}}{\ln \left[\left(\frac{8 + 6,247}{8,647} \right) \left(\frac{8 + 8,647}{6,247} \right) \right]} \cdot \frac{2 \cdot 11,447}{2 \cdot 11,447 \cdot 6,247 - 6,247^2} = 14,88 \text{ kV/cm}$$

Eşdeğer açıklık: $\alpha = \frac{U}{E_{\max}} = \frac{100 \text{ kV}}{14,88 \text{ kV/cm}} = 6,72 \text{ cm}$

Faydalanma faktörü: $\eta = \frac{\alpha}{a} = \frac{6,72 \text{ cm}}{8 \text{ cm}} = 0,84 \text{ (%84)}$

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

KAÇIK EKSENLİ SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

Kapasite,

$$\varepsilon_0 = 8,854 \cdot 10^{-12} \text{ F/m}, \varepsilon_r \cong 1 \text{ (hava)}$$

$$\varepsilon = \varepsilon_0 \cdot \varepsilon_r = 8,854 \cdot 10^{-12} \cdot 1 \text{ F/m} = 8,854 \text{ pF/m}$$

olarak

$$C = \frac{q}{U} = \frac{2\pi\varepsilon}{\ln \left[\left(\frac{a+b_1}{b_2} \right) \left(\frac{a+b_2}{b_1} \right) \right]} = \frac{2\pi \cdot 8,854 \text{ pF/m}}{\ln \left[\left(\frac{8+6,247}{8,647} \right) \left(\frac{8+8,647}{6,247} \right) \right]} = 37,6 \text{ pF/m}$$

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

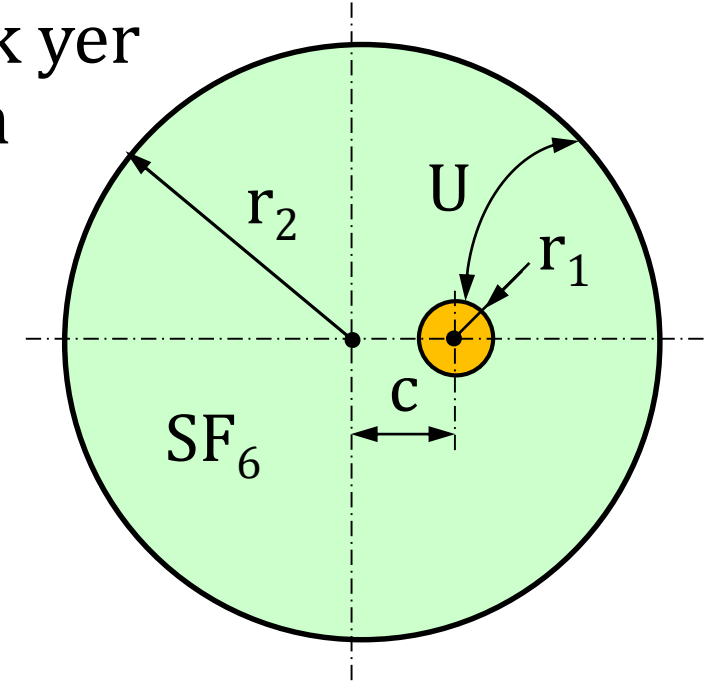
ÇALIŞMA SORUSU

Çalışma Sorusu:

200 m uzunluğunda, 125 mm dış yarıçapa sahip bir gaz yalıtımlı kabloda (GIL, Gas Insulated Line), kesiti 1000 mm^2 olan bir iletken, eksenenden 50 mm kaçık olarak yer almaktadır. Kablonun elektriksel eksenlerinin yerlerini ve aralarındaki uzaklığı bulunuz.

Kabloya 250 kV uygulanması durumunda (dış iletken topraklı) elektriksel yükünü, kapasitesini, maksimum alan şiddetini, eşdeğer açıklığını ve faydalanma faktörünü hesaplayınız ($\epsilon_{r\text{SF}_6} \cong 1$, $\epsilon_0 = 8,854 \cdot 10^{-12} \text{ F/m}$).

SİLİNDİRSEL ELEKTROT SİSTEMLERİ

ÇALIŞMA SORUSU

Çalışma sorusunun yanıtları:

$$b_1 = 16,59 \text{ mm}, b_2 = 179,61 \text{ mm}$$

$$d = 253,36 \text{ mm}, \rho = 126,58 \text{ mm}$$

$$1 \text{ m için } q = 7,865 \cdot 10^{-6} \text{ C/m}, 200 \text{ m için } Q = 1,573 \cdot 10^{-3} \text{ C}$$

$$1 \text{ m için } C = 3,146 \cdot 10^{-11} \text{ F/m}, 200 \text{ m için } C = 6,292 \cdot 10^{-9} \text{ F}$$

$$E_{\max} = 91,197 \text{ kV/cm}$$

$$\alpha = 27,41 \text{ mm}$$

$$\eta = 0,48$$